

LJEPOTA CRKVE NE GODINE.

Iznijet ću sudove nekih književnika o Crkvenoj godini te o pojedinim svetkovinama, misama, himnima. Mnogima će se ovi zanosni hvalospjevi Liturgiji učiniti posve novim; mnogi katolici kod nas ne poznaju riznice crkvene poezije i ne slute, da se najveća remek-djela svjetske književnosti ne mogu ni porediti djelima, koja je stvorio Duh, što vodi Crkvu.

1. Liturgija uopće.

Evo odmah kako je obraćenik Walcheren sudio o Crkvenoj godini:

»U svetoj Liturgiji, koja izgrađuje godinu poput katedrale himana i molitava, lekcija i psalama, svetaca i žalosnih spomendanana, svakj dan ima svoju vlastitu vrijednost, svoju vlastitu ljepotu, svoje vlastito duboko značenje. Sve se baca prema Bogu«¹⁾ Zatim veli isti pisac:

»... Kakova li bi se divna pjesma mogla spjevati o liturgijskoj godini, o ovoj duhovnoj katedrali s oltarima svetkovina, sa stupovljem nedjelja, s užarenim ružama i prozorima svetih dana, s lijepim slikama liturgijskih razdoblja: Adventa, Božićnog doba, Korizme, Velikog tjedna Muke, svečanosti uskršnje, s dvjema danima Božića, Uskrsnuća, s kapelicom svečanosti Majke Božje, gdje svi zabludjeli i svi žalosni nalaze svoje zaklonište. Božanstvena je ljepota godine, koja je tako u vremenu slika Vječnosti, gdje je sve istodobno.«²⁾

Huysmans je na sličan način proslavio umjetničku ljepotu crkvene godine, promatrajući je, kako se odsijeva u misalu:

»I listajući po svom misalu, vidjevši nečuveni krug služba Božjih, on je pomišljao na onu divnu dragocjenost, na onu krunu kralja Recceswinthe, koja se nalazi u muzeju Cluny. Nije li i liturgijska godina okićena poput te krune kristalima i sjajnim draguljima, svojim predivnim pjesmama, svojim žarkim himnima, urezanim u samo zlato blagoslovâ i večernja...

(*Rorate coeli*) »ova melankoličnja pjesma iščekivanja i žalbe, ovaj vrijedni dragulj, plavkast, kojega se voda bistri...

To bijaše korizma, koje su (ljubičasti) ametisti utonuli u vlažno sive hidrofane i u smedkasto bijeli bjelutak, te divno zazivanje »Attende Domine«, koje se penjalo prema svodovima... I najednom, na ovoj kruni sijevnu nakon sumornog toka Korizma, vatreni rubin (ercarbouele) Muke... U ovu su krunu crkvene godine uvezani poput manjih dragulja, proze svetačkih dana, koje ispunjuju prazna mjesta i povisuju ciklusu njegov čar. Ponajprije biseri i dragulji kamenje Blažene Djevice, svijetli dragulji, plavi safiri i ružičasti rubini njezinih antifona«³⁾

»Kako li ogromnu riznicu poezije, nastavlja Huysmans, kako li neusporedivu baštinu umjetnosti Crkva ne posjeduje, povikne on, zatvarajući svoju knjigu, i zaveze se u misli nakon ovog izleta po misalu.«⁴⁾

O brevijaru slično sudi:

»Priznajte, da nema ni u jednoj svjetskoj književnosti tako blistavih, tako divnih stranica.«⁵⁾

Pojedini se obredi crkvene godine ističu osobitom ljepotom. Veličanstveno je na primjer prisustvovati noćnoj službi u kakvom Kartuzijanskom samostanu i slušati nebeske melodije gregorijanske glazbe. Sâm je nekatolik Maurice Barrès bio duboko dirnut tim obredom. Evo kako ga opisuje u svom romanu »La Colline inspirée«.

»Strogi se glasovi dižu prama ledenoj noći, a nikakove ih orgulje ne podupiru. Koral hvali, jeca, zazivlje. U satu, kada tmine pokrivaju svijet, ovi redovnici bdiju i mole se, da mogu dati zadovoljštinu za zločine i sve noćne prestupke... Tri sata nije nikakva kretnja prekinula dostojanstvena toka njihovih zazivanja, nikakva kretnja tek što bi katkada sve svijetiljke ugasli ili skrili, i tada je mala luč svetišta sama bacala svoj drhtavi sjaj prema koru, gdje se opažaju bjelkaste utvare. Velika nepomična drama, i baš stoga puno dirljivija, velika drama prenasršena voljama i sanjama junacke vrste. Ta drama nas povraća nama samima, uvjerava nas, da valja prezirati sve vanjske moći i tražiti pobjedu u našem unutarnjem svijetu. Ona slavi jakim bojama vlast volje nad svim onim silama, koje opsjedaju savjest najboljih. Istodobno nas podređuje redu, oslobađa nas od traženja svojega puta i u vodi nas u božansku harmoniju, kao što svaka nota dolazi u ovaj koncert na hvalu Svevišnjega... (Ovo je) velika slika redovničke discipline...«⁶⁾

Slične je dojmove opisao Leon Bloy u svom romanu »Le Désespéré«.

»Očajnik je proboravio dio svojih noći u kapelici na tribuni za strance. Noćna je služba Kartuzijanaca malo utišala njegov očaj... Činilo mu se, da ponovno zalazi u kolotečinu nekoga uzvišenog života, koju kao da je za neodređeno vrijeme prekinula njegovu sadašnju užasnu egzistenciju. Jer kako da drukčije protumači ovo unutrašnje podrhtavanje, ovo ushićenje, ove polete duše, ove vrele suze, do kojih je uvijek došlo, kada bi na nj udario, s koje mu bilo strane, sjaj ljepote?«⁷⁾

»Takav je prizor za mene najsvježiji od svih odmorâ. Kada je to čovjek vidio, mora priznati, da nije ništa poznavao manastirski život. Čovjek se što više čudi, da je tako slabo poznavao kršćanstvo, zato jer se je s njim upoznao samo preko književnih otpadaka. I Otac nebeski uzimlje srce u svoju ruku kao užarena peč komadić leda. Osamnaest stoljeća kršćanstva

ponovno započinje, poput nečuvene pjesme, za koju kao da se nije nikada znalo... To je dovoljno, da se toga sjećamo i da nikada ne zaboravimo ove noći, jer je tada Bog sâm govorio«. ⁹⁾

Isti je Léon Bloy tako zavolio svečanu pjevanu liturgiju, da je u bolesti iskreno priznao u jednom listu:

»Veliku mi bol zadaje u ovim svetim danima, što ne mogu pribivati svečanim službama Božjim«. ⁹⁾

Za Obred oblačenja kod redovnica sv. Benedikta veli Huysmans, da je to s čisto umjetničkog stajališta jedno od najvećih remek-djela književnosti uopće. On je taj obred detaljno opisao u djelu »En Route«, a taj je opis i preveden (u Luči) na hrvatski. ¹⁰⁾ U »Oblatu« ovako sudi o tome izvatku iz Pontifikala:

»Tu se liturgija i umjetnost pokazuju u svom potpunom sjaju. Polaganje zavjeta redovnica sv. Benedikta! Ima časova kada vam za izvanrednog obreda mala jeza božanskog čara zanjiše dušom i osjećate se ushićeni, bačeni izvan sebe, tako daleko od ovoga prostog svijeta, koji vas okružuje. Da, u stanovitim časovima spopane želja, da vičete od ushićenja, koje vas davi. Remek-djelo je crkvene umjetnosti moguće Pontifikala Djevica. Šta su, usporedimo li ovu zaista božansku dramu, koja se odigrava između duše i Boga, šta su siromašni komadi izmišljeni od starih i modernih kazališta«. ¹¹⁾

2. Pojedine svetkovine.

Prelazimo sada na pojedine svetkovine. Louis Veuillot veli:

»Svaka je crkvena svetkovina pjesma, istodobno ozbiljna i puna vedre radosti. Vjera, ufanje i ljubav u njoj govore jedna s drugom. Svaki svetački blagdan pripovijeda život junaka, njegova trpljenja i njegovu slavu«. ¹²⁾

Božićne obrede, to jest pjevanje matutina i mise prema benediktinskom obredniku, opisao je Walcheren na ovaj način:

»Božić! Cijelu sam noć probdio u kapelici Benediktinki; prisustvovao sam jutrenji (Matutinu), ponoćki, Laudima te kasnije u cik zore zornici. Još sav drhćem od ushićenja uslijed natprirodne ljepote obreda. Vanjština je divotna, pjevanje, riječi, svečana misa, kod koje su posluživala tri svećenika! Ali sam poglavito do dna duše ganut radi svega onoga, što osjećam, da se iza ove sjajne vanjštine; svaka kretnja, svaka riječ, svaki čin skriva jedan smisao; sve je vidljivi plamen nevidljivog ognja, opipna zbilja nevidljivog otajstva, daleko spoznavanje božanskih peripetija...«. ¹³⁾

Ljepotu korizmene dobe ovako karakterizuje Huysmans u kratkim ali značajnima potezima.

»... ovo vrijeme ove četrdesetnice bijaše s liturgijskog gledišta predivno; žalost je danomice sve više rasla prije nego li će gorko zakucati u bijednim improperijama, u bolnim jecajima Velikoga tjedna...«.¹⁴⁾

Demokratski pisac François Coppée ovako razmatra o obredu Pepelnice:

»Obred kojega je simbolizam divan, kao što su u ostalom svi crkveni. Njegova zadaća nije samo da nas sjeti, e je život kratak a smrt blizu i da će ono malo, što će od nas preostati, pa bili mi slavni osvajači i moćni vladaoci, možda služili, da se začepi pukotina jednog zida ili rupa jednog bureta; pa makar bilo uvijek korisno opetovati i spasonosno razmatrati ovu običnu istinu. Pepeo posut iznad glave kršćanima ima drugo značenje... (On mu svjetuje) »da bude ponizan pomišljajući na zasluge koje je možda stekao, na makar kako važno mjesto koje zauzímje u svijetu, na dobra djela koja je možda učinio. On mu također zapovijeda, da popravi zlo, koje učinio i da barem gorko i sa svim silama svoje duše požali pogrešku, ako se ova više ne da popraviti... Još se k tomu dubok smisao pokazuje u ovome obredu Pepelnice: on sjeća čovjeka, da smrt vrebá na nj bez prestanka i da sâm sebe mora ispitivati i suditi, ponizno, strogo, s duhom pokore i dajući zadovoljštinu...«.¹⁵⁾

Tragično značenje Gluhog tjedna Walcheren prikazuje slikovito ovim riječima:

»U tjednu smo Muke... Grozna noć polako pade na dane, tmine bivaju sve gušće. I Kralj se primiče pod crvenim kaputom svoje krvi, slomljen ispod tereta...«.¹⁶⁾

Ljepota poznatih Jeremijinih Lamentacija, koja još i u naše neliturgijsko vrijeme privlači i tolike rasipne sinove, kad dođe Veliki Tjedan, u katoličke hramove, ima prema riječima filozofa Heloá ovo, duboko značenje:

»Ova je (Jeremijina) lamentacija osobito svečana, što se opetuje ista tužaljka. Ovaj izljev suza sličí Oceanu. More se i nebo dotiču na obzoru da se stope. Poput voda oceanskih Jeremijine suze mogu da napune naše poglede a da ih ne umori. Moglo bi se pomisliti, da ovaj Ocean duboke vode uslijed svoje veličine, prouzročuje monotoniju. Zbiva se protivno. U vodama je ocean-skim kao i u suzama Jeremijinim skrivena tajna, da se pomladuju kao krila orla i njihova druga mladost dolazi od njihove dubine. Ta mladost izlazi iz bezdana, opojena je solima i miomirisima. I ovi miomirisí okrepljuju. Što probija kroz Jeremijinu lamentaciju, jest nada, jer ove dolaze od Boga: u dubini ovih očajavnja bljeskaju odsjevi Slavljá...«.¹⁷⁾

3. Razno.

O psalmima ovako sudi Joseph de Maistre:

»David naprotiv pobjeđuje vrijeme i prostor... on je pjevao samo o Bogu i o istini, koja je vječna kao On... (psalmi) generaliziraju... i u njima nema ni jednog poteza, koji ne bi bio svojim u svim vremenima i svim ljudima.«¹⁹⁾ »David uslišan, jer je on pjevao samo o Vječnomu; njegove su pjesme dionicima vječnosti: užareni akcenti, koji su bili povjereni strunama njegove božanske lire, odzvanjaju još nakon trideset stoljeća u svim dijelovima svemira. Sinagoga čuva psalme; pjesništvo se svih kršćanskih naroda za njih otimlje; i već trideset stoljeća sunce ne prestaje rasvjetljivati nekoje hramove, kojih svodovi odzvanjaju od ovih svetih hvalospjeva. Pjevaju ih u Rimu, u Ženevi, u Madridu, u Londonu, u Kvebeku, u Moskvi, u Pekingu, u Botany - Bayu; šapuću se u Japanu.«¹⁹⁾

Mnogo bi se dalo navesti književnika, koji su veličali pjesničke ljepote psalama (Taine i dr.). Tako n. pr. već spomenuti Louis Bestrand prikazuje u svojem romanu »Sanguis martyrum« što su psalmi bili u životu prvih kršćana, koji su ih ovi pjevali svakom prilikom: kod službe Božje ili u radionici, na putovanju, u lipejnoj prirodi ili na svojim javnim manifestacijama.

Poznati se hvalospjev »Te be Boga hvalim o« također dojmio mnogih književnika. Joseph de Maistre o njemu veli ovo: »Držim, da nije moguće Bogu se zahvaliti za dane pobjede, koje dolaze samo od njega, ljepšom molitvom... to je ognjena pjesma, lišena svih umjetnih nakita. Sumnjam, da je vjeru, ljubav, zahvalu ikada izrekao istinitiji i dirljiviji jezik.«²⁰⁾

Chateaubriand izriče istu misao još plastičnije:

»Napokon je sam zanos inspirirao pijev Te be Boga hvalim o. Kad je francuska vojska na ravnici kod Lensa ili kod Tontenaya sred krvi i prašine, izbrazdana ratnom vatrom, prigibala koljena i započinjala himnu Bogu bitaka, ili kad su sred svjetiljaka, zlata, baklja i miomirisa, uz zvuk orgulja, uz njihanje zvona, uz trublje i gudala od te himne odzvanjali vitraži, podzemlje i svodovi bazilike, tada ne bijaše čovjeka, koji se ne bi osjećao zanesen, koji ne bi osjećao neko gibanje onog zanosa, koji je tresao Pindara u šumama olimpskim ili Davida na potoku Cedronu.«²¹⁾

Posljednica »Dies irae«, koju Crkva pjeva na Dušni dan kod zadušnica, duboko se dojmila i mnogih nekatoličkih pjesnika. Tako živo prikazuje strahote sudnjega dana, te vrlo lako djeluje na čovječju savjest. Goethe je prikazao u Faustu, kako je ova pjesma tako uzbudila dušu Margaretinu, te nije više mogla izdržati griznju savjesti i pala je u nesvijest usred crkve, kada su se pjevale zadušnice njezinoj majci, koju je nehotice otrovala.

Huysmans ovako poređuje »Dies irae« sa pokajničkim psalom »De profundis«:

»Dies irae žalobni i strahoviti himan srednjega vijeka, nije De profundis, ponizno moljenje, trpljenje, koje sluti, da ga netko čuje, koje zapaža u mraku svijetlu stazu; to ne bijaše više molitva, koja je sačuvala dosta nade, te ne mora drhtati; to bijaše krik očajja i straha.«²²⁾)

Sve ove liturگیjske analize nijesu samo nuzgredne pojave u životu raznih funkcija književnika. Ovi su, otoliko je benediktinac Don Gveranger pokrenuo u Francuskoj silan liturگیjski pokret, postali prvim pristašama Liturگیje. Gotovo svaki između njih ima mali misal i razmatra po njemu. Neki mole što više i sam brevijar. Donosimo za dokaz kratki izvadak vrlo dugog i lijepog razmatranja o Prudencovom himnu »Salvete flores martyrum« (Zdravo da ste cvjetovi mučenika), koji se nalazi u Péguyovom djelu »Mystère des Saints Innocents«:

»Ali Crkva ide dalje. Crkva prelazi granicu. Crkva prestizava Apostola. Crkva ne veli samo, da su ovi prvijenci Božji i Jaganjčevi. Crkva ih zazivlje i nazivlje cvjetovima Mučenika a razumijevajući time doslovno, da su drugi mučenici plodovi, a da su ovi među mučenicima sami cvjetovi

Salvete flores Martyrum

Zdravo cvjetovi Mučenika

Položeni na mučilo, povezani na mučilo,

Kao na plot povezani plodovi.

Drugi mučenici, dvadeset vijekova mučenika,

Vjekovi vjekova mučenika

Doslovno su plodovi godišnje dobe

I poglavito plodovi jeseni

I sam je moj sin bio ubran

U svojoj trideset i trećoj dobi. Ali ovi, ova jednostavna nevinčad

Ovi su prije samih plodova, ovi su obećanje plodova.

Salvete flores martyrum, ova su dječica ispod dvije godine cvatovi svih ostalih mučenika,

To jest cvatovi, koji daju ostale mučenike...

Ovi su cvatovi svih ovih biljaka i svih ovih ružinih stabala.

Naviještanje tolikih mučenika, oni su pupoljci ruže,

Onog krvavog mraza...²³⁾)

Ovo Péguyovo razmatranje himna, (koji potječe iz VI. stoljeća) nije jedino u njegovim spisima. On također opisuje svoje dojmove prigodom svečanoga sprovoda nevinog djeteta, kada Crkva odijeva svećenika u bijelo ruho, jer se raduje što se rodio novi anđelak.

Kod Huysmansa nalazimo cijelu seriju analiza misa, himana, psalama. On se uvijek služi metodama, koje se primjenjuju na

svjetsku umjetnost. Čitajući na primjer ovu glazbenu analizu »Introita iz Svesvetske mise, ne čini li nam se, da analizira kakav motiv iz koje simfonije? Čujmo ga:

»Ova melodija *Gaudemus*, koja pleše i koja se od radosti ne može više da zadrži i koja se ipak zaustavlja prije konca fraze *Gaudemus angeli*, kao da ne može više i kao da ju je spopao neki neizvjesni strah, da nije dosta uljudna, zatim ponovno skupi svoje sile, jer ju je unatoč tomu obuzelo ushićenje, te svršava bacivši se ničice...«²⁴⁾

Dr. I. Merz.

- 1) Walcheren, Journal d'un Converti, p. 267.
- 2) Walcheren, Journal d'un Converti, p. 184-185.
- 3) Huysmans, En route, p. 406-411.
- 4) Huysmans, En Route, p. 411.
- 5) Ibid., p. 411.
- 6) M. Barrè, La Colline inspirée, p. 60-62.
- 7) Léon Bloy, Le Désespère, p. 122-124.
- 8) Léon Bloy, Désespère, p. 131.
- 9) Martineau, Léon Bloy; Lettre du 6 avril 1917.
- 10) Luč, 1923 9-10.
- 11) Huysmans, Oblat, p. 255-256.
- 12) Veuillot, Parfum de Rome, H. p. 244.
- 13) Walscheren, Journal d'un Converti, p. 185,186.
- 14) Huysmans, Oblat, p. 267-268.
- 15) Coppée, Bonne Souffrance, p. 213.
- 16) Walcheren, Journal d'un Converti, p. 271.
- 17) Hello, Paroles de Dieu, p. 352-353.
- 18) J. de Maistre, Soirées de Saint Pétersbourg, VIIe Entr., p. 55-57.
- 19) Ibid., II. p. 77.
- 20) Joseph de Maistre, Ibid., VIIe Entretien; II. p. 48-48.
- 21) V: Kat. List od 20. IX. 1923., p. 460-461.
- 22) Huysmans, En route, p. 14-17.
- 23) Péguy, Mystère des Saints - Innocents, p. 232-234.
- 24) Huysmans, Oblat, p. 90.

ČUDESA NOVIH SVETACA.

Katolička Crkva tekar onda nekoju osobu proglasi blaženom, ako je dotična sveto (u heroiskom stepenu) živjela, niti je u spisima što napisala protiv katoličke vjere ili čudoreda, i ako su se iza smrti njezine dogodila barem 2—4 čuda na zagovor te osobe.)

*) Propis glasi: Ad beatificationem requiruntur duo tantum miracula, si testes oculati in utroque processu tum informativo, tum apostolico probationem virtutum confecerint, vel si testes, in processu apostolico excussi, fuerint saltem ex auditu a videntibus; tria, si testes fuerint in processu informativo